

JOSEP MARIA SOLIAS ARIS

Tesi:

El poblament ibèric i romà del curs inferior del Llobregat

d'acord. Per la resta, es va haver de fer un buidat exhaustiu de cartularis (els *Libri Antiquitatum* de la Catedral de Barcelona, el Cartulari de Sant Cugat del Vallès, principalment) i diverses altres fonts disperses.

Pensem que una de les aportacions suplementàries de la tesi -perquè la principal és l'estudi de la configuració de la frontera del Llobregat en el segle IX a través de l'establiment de castells. En aquest sentit, és una continuació del llibre anterior de l'autora, que fou la seva tesi de llicenciatura, *Les esglésies pre-romàniques a la comarca del Baix Llobregat*

I pel que fa, en definitiva, a allò que el Baix Llobregat pot aportar al coneixement de l'art romànic català i de la seva història, a part de la nòmina d'edificis a afegir-hi, -amén de les quatre talles romàniques i dels vestigis de pintures fins ara inèdits-, destacaríem l'estudi que es fa dels distints castells, especialment el de Castellví, gràcies a una crònica del segle XV, i el del Papiol, de les torres, com les pre-romàniques, de Llor, i la Torre Abadal, o les romàniques de Sant Joan Despí i la Torre Salvana, de Santa Coloma de Cervelló. També, la identificació de l'església fundacional del monestir de Santa Maria de Valldonzella: la de Sant Joan de l'Erm o del Pla, a la Palma de Cervelló, erigida per les monges de Sant Pere de les Puel·les i, nogensmenys, la determinació de diversos equips constructius com el de moment hipotètic de Sant Ponç de Corbera-Santa Maria de Cervelló, molt vinculat amb l'arquitectura comtal, o el que treballà a Sant Genís de Rocafort, Santa Margarida del Priorat de Roquefort, i en la reconstrucció del pont de Martorell.

Director: Miquel Tarradell i Mateu
Lloc: Universitat de Barcelona
Tribunal: President: Carme Aranegui,
Secretari: Joan Sanmartí,
Vocals: Mercè Roca,
Francisco Burillo,
Josep M. Nolla

Data lectura: 14 de novembre de 1990

El treball tracta d'estudiar l'evolució d'un espai determinat en l'espai de temps comprès entre el segle VI aC i al VI dC, a partir de les variables que representen l'evolució del paisatge natural, l'ocupació de l'espai i les variacions en l'explotació econòmica del territori. El resultat final de l'estudi consistirà en l'evolució històrica d'aquest espai i els diversos models teòrics que proposem per explicar aquesta evolució.

El paisatge natural del curs inferior del Llobregat ha tingut grans variacions des de l'època antiga fins a l'actualitat. El que avui en dia és un delta, en el moment ibèric i romà, constituïa un ampli estuari en procés de colmatació. La prova més clara la constitueixen els nombrosos derelictes apareguts en les explotacions de sorres al Delta. En el treball es fa un reestudi de la cronologia dels vaixells enfonsats, així com una investigació a partir de teledetecció aero-espacial, per tal de veure concretament les línies de costa existents i la seva cronologia. La conclusió més destacada està a endarrerir la cronologia proposada pels geòlegs a la formació de la línia de costa d'època romana des del segle I dC fins al moment tardo-romà, així com la identificació d'altres línies de costa i cursos antics del Llobregat.

Pel que respecta a l'evolució de la capa vegetal, s'ha pogut esbrinar que hi havia una important extensió d'alzinar litoral, que ja en el segle I dC havia estat deforestat a les cotes més baixes de la comarca.

Tesis
doctorals
i de llicenciatura

L'ocupació de l'espai va patir nombroses variacions des de l'inici de la cultura ibèrica fins al final de la romana. S'han distingit cinc grans fases en l'ocupació de l'espai.

La primera abasta des del segle VI aC al IV aC. En aquesta fase apareixen molt pocs poblats (Montjuïc, Penya del Moro, Puig Castellar i Calamot), sempre enlairats i controlant estratègicament totes les vies de comunicació des de la costa cap a l'interior.

Entre el segle IV aC i el II aC es produeixen una gran proliferació i diversificació de jaciments. Existeixen els poblats en llocs enlairats i força més grans que la fase precedent. Apareixen també altres jaciments de tipus intermedi, en zones més baixes, i jaciments especialitzats en llocs molt concrets (defensius en zones molt abruptes, etc...). Els dos poblats més importants semblen ser el de Sant Ramon i el de Montjuïc.

Entre el segle II aC i el canvi d'era es produeix una desaparició gradual dels jaciments ibèrics (els últims a desaparèixer són els poblats grans i els associats a explotació de productes). Al mateix temps, hi ha una introducció massiva d'un nou tipus de jaciment: les vil·les romanes, a partir, aproximadament, del 150 aC.

El període comprès entre el canvi d'Era fins a mitjan segle II dC marca el gran moment d'expansió de les vil·les romanes, amb estructures riques i diversificades i dedicades, bàsicament, a l'explotació agrícola del territori.

El moment inicial d'aquesta fase coincideix grosso modo amb la fundació de la colònia *Barcino* i el nou traçat de la Via Augusta per la vall del Llobregat, amb la construcció d'obres de tanta importància com el pont de Martorell o la torre

de Castellví, construïdes per les legions IV, VI i X. Per les investigacions dutes a terme semblaria que l'arc de triomf que es va construir a l'entrada del pont de Martorell és de tipus "territorial" i, per tant, marcaria el final del territori de la colònia.

Des de mitjan segle II dC fins al segle VI dC és un moment de decadència econòmica en el territori, encara que hi hagi jaciments puntualment importants, com les termes de Sant Boi o les basíliques de Cornellà i Santa Margarida. Sembla confirmar-se, així mateix, que el poblament se situa en els mateixos llocs que trobarem, posteriorment, en els primers documents. Així mateix, la ceràmica comuna apunta ja, per la seva tècnica de fabricació, la de l'Alta Edat Mitjana en aquesta zona.

Pel que respecta a l'evolució econòmica al llarg de la primera fase, sembla que l'activitat principal consistiria en el comerç entre la costa i l'interior de Catalunya, encara que hi ha alguna mostra del treball del ferro a la Penya del Moro, així com proves de ramaderia.

Durant el segon moment es produeix una diversificació de les activitats amb una explotació important del territori des del punt de vista agrícola. L'escàs utilatge recuperat sembla indicar una producció cerealista i d'arboricultura. També continua la ramaderia i hi ha proves d'una explotació de les vetes de ferro de les muntanyes de la comarca. Es posa en funcionament un port d'ancoratge a l'aleshores estuari del Llobregat.

A la tercera fase es produeix l'inici de l'explotació massiva de la vinya, i es detecten els primers indicis d'exportació de vi de la zona en àmfores fabricades a la comarca (forns de Juli Aniceti, a Sant Boi). El que destaca, però, és l'explotació de ferro de la zona de Can Tintorer, de Gavà, que sembla